

Aktuality

Základní škola
Lužec nad Vltavou

příspěvková organizace

Kyberšikana

Ing. Pavla Kopeluková

Obsah

Charakteristika školy	4
Zaměření školy:	4
Úvod	4
1. Jak funguje kyberšikana	5
1.1 Definice	5
1.2 Šikana	5
2. Kyberšikana	5
2.1 Typy kyberšikany	6
3. Agresor a oběť	6
3.1 Oběť	6
3.2 Agresor	6
3.2.1 Typy agresorů	6
4. Formy útoků v oblasti kyberšikany	7
5. Specifické rysy kyberšikany	7
6. Modifikovaná klasifikace rizikových faktorů	8
7. Legislativní rámec na úrovni školy	8
8. Jak předcházet kyberšikaně	10
8.1 Nespecifická primární prevence	10
8.2 Specifická prevence	10
8.2.1 Specifická prevence všeobecná	10
8.2.2 Specifická prevence selektivní	10
8.2.3 Specifická prevence indikovaná	10
9. Jak předcházet kyberšikaně na úrovni školy	11
9.1 Blokování závadného obsahu	11
9.2 Vhodné způsoby předcházení kyberšikaně	11
10. Kdy škola řeší kyberšikanu	12

10.1 Legislativní rámec	12
10.2 Povinnosti školy	13
10.2.1 Jednání prokazatelně souvisí s činností školy	13
10.2.2 Jednání prokazatelně nesouvisí s činností školy	14
11. Udělení trestů.....	15
11.1 Klasifikace závažnosti činu	15
12. Právní odpovědnost školy.....	16
12.1 Ohlašovací povinnost školy	16
13. Úskalí spojená s řešením kyberšikany	17
Závěr.....	17

Charakteristika školy

- Organizace: Základní škola Lužec nad Vltavou, příspěvková organizace
- Sídlo: 1. máje 4, 277 06 Lužec nad Vltavou
- IČO: 70989044
- Telefon: 315 691 270, 724 855 906
- Datová schránka: kcpma44
- www.zs-luzec.cz

Základní škola Lužec nad Vltavou, příspěvková organizace je úplná škola s devíti postupnými ročníky. Je členěna na první a druhý stupeň. První stupeň je tvořen prvním až pátým ročníkem, druhý stupeň šestým až devátým ročníkem. Třídy se naplňují do 30 žáků.

Součástí školy je školní družina, školní klub a školní výdejna. Kapacita školy je stanovena na 250 žáků. Školu navštěvují žáci z Lužce nad Vltavou a blízkých obcí.

Zaměření školy:

- na environmentální výchovu
- školu podporující zdraví
- výuku cizích jazyků

Úvod

Přesto, že internet je médium usnadňující získávání velkého množství užitečných informací, zajišťující rychlou a spolehlivou komunikaci s celým světem, který nám díky němu „leží na dlani“, má svá úskalí, své šedé zóny.

Anonymita internetu napomáhá agresorovi k snadným útokům, které oběť zasahují i v bezpečném prostředí domova, útočník v oběti vzbuzuje dojem, že není kam utéct, kde se schovat. Tyto pocity jsou provázeny studem, beznadějí.

S jednou z devíti forem kyberšikany se setkává přibližně 50 % dětí ve věku 11-17 let (Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014, Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D., Martin Kožíšek) a 21 % učitelů (Národní výzkum kyberšikany učitelů 2016, Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D., René Szotkowski) v České republice.

1. Jak funguje kyberšikana

1.1 Definice

Kyberšikana je jednou z forem šikany. Kyberšikana a tradiční šikana jsou dva sobě blízké fenomény, ale jedná se o dvě rozdílné formy šikany a nemohou být vzájemně zaměňovány.

1.2 Šikana

Šikana je cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci, či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. (Fišer, 2006)

2. Kyberšikana

Kolektivní označení těch forem šikany, které používají elektronická média, a která mají za cíl někoho agresivně a úmyslně poškodit. Stejně jako „tradiční“ šikana i kyberšikana zahrnuje chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí. Jde o urážlivé zprávy zaslané emailem, výhrušné textové zprávy, pokusy někoho sociálně vyloučit, šíření fám a pomluv o oběti. Jedním z klíčových znaků kyberšikany je anonymita, kterou mohou internet a další komunikační technologie poskytnout. (Price a Dalglish, 2010, s. 51)

Kyberšikana je tedy výrazně ovlivněna skutečností, že agrese přes internet nebo mobil nevyžaduje přímou konfrontaci s obětí ani s okolím. (Kowalski et al., 2008)

Autoři přílohy Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže „Kyberšikana a další formy kybernetické agrese“ Kamil Kopecký a René Sztokowski rozšiřují definici o následující body:

- Kyberšikana může vzniknout i nezáměrně – např. jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.
- Kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující. Oběť se pak nedokáže útokům účinně bránit, existuje mocenská nerovnováha.

Kyberšikana a tradiční šikana se tedy mohou v mnoha případech vzájemně prolínat, ale mohou probíhat i zcela samostatně a odděleně.

Za kyberšikanu je často mylně považováno tzv. on-line obtěžování. V tomto případě se však zpravidla jedná o jednorázové útoky.

2.1 Typy kyberšikany

- Přímé útoky (zprávy posílané přímo obětem)
- Kyberšikana v zastoupení (využívání druhých pro šikanu obětí v kyberprostoru). Kyberšikana v zastoupení je mnohem nebezpečnější, protože se jí spolupachatelé (včetně dospělých) často účastní nevědomky.

3. Agresor a oběť

3.1 Oběť

Obětí se může stát každý. Virtuální šikana probíhá jak mezi vrstevníky, tak napříč generacemi. Nezáleží na pohlaví ani na věku. Oběť rozhodně nemusí v kolektivu vrstevníků patřit mezi outsidersy.

3.2 Agresor

Jedinec, který je agresorem, se vyznačuje problémovým chováním, které často souvisí se sociálně patologickými jevy. Do takového chování lze zařadit časté zameškávání školní docházky, vysoká konzumace alkoholu, nadměrné kouření tabákových výrobků či delikvence. (Camfield, 2006).

U kyberšikany, stejně jako u výše zmíněné šikany, není ovšem výjimkou, že agresorem se stává i jedinec s vysokým IQ, který je známý svým dobrým prospěchem. Pro ubližování ostatním využívá své dovednosti a získané poznatky. (Vágnerová, 2005)

3.2.1 Typy agresorů

Rozlišujeme tyto typy agresorů (Parry, 2012):

- „Pomstychtivý andělek“
Jedinec, který se nevnímá jako agresor, ale „zlonapravující“ hrdina, který před zlým jedincem chrání sebe a ostatní. Zloduch po jeho intervenci trpí právem.
- Jedinec, který touží po moci nad druhými
Jedinec, kterého ubližování baví, dělá to pro zábavu, neuvědomuje si, jaké mohou být následky.
- „Zlé holky“
Dívky, které ubližují ostatním především ve skupinkách. Takové skupinky se zaměřují zejména na jiná děvčata, kterým ubližují, ale ani chlapci nejsou výjimkou. Ubližování druhým jim činí potěšení.
- Neúmyslný agresor
Jedinec vše činí bezmyšlenkovitě a neuvědomuje si, co vlastně dělá.

4. Formy útoků v oblasti kyberšikany

Klasifikaci jednotlivých forem útoků se zabývá například Nebezpečí internetové komunikace III (Kožíšek, Kopecký, Krejčí, 2012) a Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu (Kožíšek, Kopecký, 2014). V těchto studiích se autoři zabývají devíti nejčastějšími formami útoků spadajících do oblasti kyberšikany.

Formy útoku spadající do oblasti kyberšikany jsou tyto:

- Verbální útoky
- Vydírání
- Obtěžování prozváněním
- Vyhrožování a zastrasování
- Krádež identity
- Ztrapňování šířením fotografie
- Ztrapňování šířením videa
- Ztrapňování šířením audia
- Průnik na účet

5. Specifické rysy kyberšikany

- Anonymita
Využití informačních technologií umožňuje pachateli zůstat po celou dobu v anonymitě, oběť se nemusí nikdy dozvědět, kdo ji šikanoval.
- Nezávislost na místě a čase
Agresor může oběť dosáhnout kdykoli a kdekoli, například doma, v místě bezpečí. Oběť a agresor nemusí být na stejném místě.
- Agresor a oběť
Útočníkem i obětí se může stát kdokoliv. Kyberšikana nevyžaduje sílu, pouze znalost komunikačních technologií.
- Pobavit se může každý
Obecenstvo je vítáno, dokonce se může i zapojit. Video na YouTube může shlédnout a okomentovat jakýkoliv účastník.
- Nekontrolovatelnost a rychlé šíření
U kyberšikany chybí klasické znaky šikánování, kterých by si mohlo okolí (zejména dospělí)

všimnout. Elektronicky posílané zprávy se dají hůře kontrolovat. Většinou trvá delší dobu, než se odhalí nějaký problém či potenciální nebezpečí. Proto se může kyberšikana rychle šířit.

- Dopady kyberšikany na oběť není snadné rozpoznat.

6. Modifikovaná klasifikace rizikových faktorů

Modifikovaná klasifikace rizikových faktorů podle Offorda a Bennetta (2002):

- Individuální faktory (např. povahové vlastnosti, temperament, agresivita, slabé sebevědomí, negativní životní zážitky, atd.)
- Rodinné faktory (např. dysfunkčnost rodiny, nedostatek rodičovského dohledu, malý zájem a kontrola rodičů, nezdravá podpora rodičů v případech, kdy je dítě agresorem, podílí se na kyberšikaně, atd.)
- Vrstevnické vztahy (např. šikana, dysfunkční vztahy se spolužáky, atd.)
- Komunita, společenství, sousedské vztahy (např. nízká kvalita organizací pro mládež, ztráta ekonomických a vzdělávacích příležitostí, nedostatečná nabídka volnočasových aktivit). (Offord & Bennett, 2002; NIDA, 2003; EMCDDA, 2009; Miovský et al., 2012).
- Školní faktory (např. nezdravé školní klima, nefunkční programy zaměřené na primární prevenci, nízké očekávání pedagogů, zaměření pedagogů pouze na výkon)

7. Legislativní rámec na úrovni školy

Školy jsou povinny zajistit bezpečnost a ochranu zdraví svých žáků a zároveň vytvářet podmínky pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů. Tato povinnost je dána školským zákonem (Zákon 561/2004 Sb., 2012), konkrétně § 29, který se zaměřuje na bezpečnost a ochranu a zdraví ve školách. Školami se rozumí školy a školská zařízení.

Strategické dokumenty školy vztahující se k prevenci rizikového chování:

- Školní řád
- Školní preventivní strategie
- Preventivní program školy
- Školní program proti šikanování
- Krizové plány

Mezi dalšími dokumenty, které jsou úzce s primární prevencí na základní škole propojeny, mohou patřit.:

- Program poradenských služeb ve škole – ten zahrnuje popis činností, rozdělení rolí a vymezení odpovědnosti školních poradenských pracovníků, vytvoření časového prostoru na poskytované služby, způsoby komunikace a spolupráce v rámci poradenského pracoviště i vně se specializovanými poradenskými pracovišti ve školství (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně-pedagogické centrum, středisko výchovné péče) a s relevantními organizacemi mimo školství. Preventivní a poradenské služby se v prostředí školy poskytují zejména prostřednictvím tzv. školních poradenských pracovišť, která jsou definována vyhláškou-Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Poradenské služby ve škole jsou obvykle zajišťovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem/školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů (Ciklová, 2014). Cílem školních poradenských pracovišť je především poradenská podpora žáků, rodičů i pedagogů.
- Stanovení povinností učitelů a zaměstnanců školy při zjištění kyberšikany a šikany.

Plán dalšího vzdělávání pedagogů, je vstupním předpokladem při prevenci a řešení kyberšikany žáků a učitelů. Školení musí být zaměřena nejen na rozpoznání kyberšikany, ale také na schopnost řešení konfliktů, oblast komunikace se žáky a se zákonnými zástupci žáků, spolupráci při stanovování účinné strategie v praxi příslušné základní, či střední školy.

Proškolenými odborníky musí být především:

- vedení školy,
- školní metodik prevence,
- výchovný poradce,
- třídní učitelé.

8. Jak předcházet kyberšikaně

Všeobecná primární prevence je základním prostředkem při předcházení minimalizování dopadů všech faktorů rizikového chování žáků.

Pokud chce škola úspěšně předcházet kyberšikaně, je nutné, aby kvalitně a důsledně realizovala pravidla všeobecné primární prevence. Prevence zaměřená na oblast kyberšikany je uskutečňována jako:

8.1 Nespecifická primární prevence

Nespecifická primární prevence v sobě zahrnuje veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času.¹

Nespecifická prevence se zaměřuje na posílení osobnosti a schopností člověka, na schopnost zvládat a umět řešit vlastní problémy. Ve školním prostředí je dále zaměřena na vytváření, podporu a udržení zdravého klimatu ve třídě a škole, podporu vytváření a posilování dobrých vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli.

Na úrovni školy je nespecifická prevence realizována také formou zájmových kroužků.

8.2 Specifická prevence

Specifická prevence, která v sobě zahrnuje přednášky, programy a další aktivity zaměřené na předcházení a eliminaci výskytu různých forem rizikového chování žáků. Žáci při programech a aktivitách získávají znalosti, dovednosti a postoje podporující zdravý životní styl. Úmyslem je, aby cílová skupina dokázala tyto postoje uplatnit ve svém chování nejen v době realizace programu, ale i v budoucnosti.

8.2.1 Specifická prevence všeobecná

Specifická prevence všeobecná je zaměřena na celou školu nebo třídu.

8.2.2 Specifická prevence selektivní

Selektivní specifická prevence je určena pro osoby, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování. Na úrovni školy se jedná o interaktivní programy zaměřené na řešení zejména problémových vztahů, situací v třídních kolektivech a podezření na šikanu.

8.2.3 Specifická prevence indikovaná

Indikovaná specifická prevence se zaměřuje na situace, kdy již ve třídě či škole byla kyberšikana prokázána.

¹ <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/nespecificka-primarni-prevence>

9. Jak předcházet kyberšikaně na úrovni školy

Na stránkách projektu E-Bezpečí jsou uvedeny typické chyby, kterých se školy a preventisté při prezentování svých názorů často dopouštějí²:

- Internet je zlo.
- Facebook je zlo.
- Internet je plný sexuálních útočníků (pedofilů).
- Na internetu nejsi nikdy v bezpečí.
- Na internetu tě neustále někdo pozoruje a sleduje.
- Internet je droga.

Přednášející, který cílové skupině žáků deklaruje své názory tímto způsobem, může u mladších žáků vzbudit neopodstatněný strach z ICT, která mohou být při vhodném používání užitečná. U starších žáků přednášející velmi pravděpodobně narazí na bariéru nesouhlasu a žáci nebudou jeho názory akceptovat, přednášené teze mohou mít dokonce zcela opačný efekt.

9.1 Blokování závadného obsahu

Samotná blokace závadného obsahu (zablokování Facebooku, YouTube či jiných serverů zaměřených na sdílení obsahu) k postupům prevence nepatří. Přesto může v některých případech odradit útočníka v prostředí školy od šíření závadného videa, fotografií.

9.2 Vhodné způsoby předcházení kyberšikaně

Vhodné způsoby, jak předcházet kyberšikaně na úrovni školy jsou tyto (Kopecký, Szotkowski, 2016):

- Zvyšovat povědomí a schopnosti žáků v oblasti pozitivního využívání ICT.
- Zvyšovat znalosti žáků o rizikovém chování na internetu.
- Začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky.
- Zvyšovat právní vědomí žáků v souvislosti se zneužíváním ICT.
- Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy a na akcích konaných školou mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání).
- Informovat žáky a zákonné zástupce žáků o netiketě a „listině práv na internetu“.
- Instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá.

² <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/361-prevence-kybersikany>

- Pedagog by měl být vzorem ve využívání ICT.
- Vzdělávat pedagogy.

10. Kdy škola řeší kyberšikanu

Zásadní otázkou je, ve kterých případech se škola kyberšikanou zabývá.

Velmi často se objevuje názor, že škola řeší kyberšikanu pouze v případě, že probíhá v budově školy, nebo na školní akci.

Tento názor je v rozporu s metodickým pokynem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016), který hovoří zcela jasně:

Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví.

10.1 Legislativní rámec

- Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) (Zákon 561/2004 Sb., 2012), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
- Škola či školské zařízení má odpovědnost za děti a žáky v době vyučování a školních akcí, a to podle § 391 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce a podle Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení, např. čl. 2 (Vyhláška č. 263/2007 Sb., 2007) a odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.
- Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a §102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (Zákon č. 262/2006 Sb., 2006).

10.2 Povinnosti školy

Povinností školy³ je stanovení kompetencí pedagogických pracovníků při řešení kyberšikany. Je vhodné kompetence zakotvit do školního řádu, krizového plánu školy a preventivního programu školy. Další možností je zakotvení v pracovní náplni výchovného poradce, preventisty patologických jevů a třídních učitelů.

Při stanovení kompetencí je třeba v rámci šetření zjistit, zda jednání prokazatelně souvisí s činností školy (týká se žáků či zaměstnanců školy a zároveň má výrazně negativní dopad do školního prostředí nebo takové narušení intenzivně a bezprostředně hrozí).

10.2.1 Jednání prokazatelně souvisí s činností školy

V případě, že jednání prokazatelně souvisí s činností školy, postupuje škola dle následujících bodů (Kolář, Szotkowski, 2016):

- Škola pomůže oběti kyberšikany zajistit důkazy.
- Škola postupuje podle krizového plánu.
- Školský zákon od 1. 9. 2017 definuje formulaci zvlášť závažného porušení školského zákona, kdy je ředitel školy povinen v uvedeném případě žáka střední školy vyloučit. Jde o hrubé a opakované slovní či fyzické projevy násilí na ostatních žácích, nebo také na učitelích. V případě žáků, kteří by se dopustili takového zvlášť závažného porušení školského zákona a kteří ještě plní povinnou školní docházku, oznámí ředitel školy incident odboru sociálně-právní ochrany dětí. Ten pak musí případ řešit. Současně je v obou případech ředitel povinný nahlásit takové chování také státnímu zastupitelství, které bude postupovat v rámci svých kompetencí.
- V případech, kdy kyberšikana naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, škola kontaktuje Policii ČR a orgán sociálně-právní ochrany dětí.
- Škola spolupracuje se zákonnými zástupci nezletilých žáků, informuje je o postupu a výsledcích šetření.
- Škola informuje zasažené žáky o výsledcích šetření ve škole a udělených trestech.
- Škola využívá metodickou pomůcku MŠMT obsahující anonymizované případy a možnosti jejich řešení⁴.

³ Povinnosti školy při šetření kyberšikany jsou popsány v příloze č. 7 metodického pokynu ministryně školství Kyberšikana a další formy kybernetické agrese.

⁴<http://www.msmt.cz/dokumenty-3/pomucka-k-nove-zakotvenym-pravum-a-povinnostem-pedagogickych>

- Škola využije prostředky k vymýcení kyberšikany, která nastala. Mezi tyto prostředky patří:
 - schránka důvěry (fyzická, či elektronická),
 - depistážní dotazník šikanování⁵,
 - SO-RA-D (sociometricko-ratingový dotazník) – zaměřený na oblast mezilidských vztahů třídy.

Přičemž všechny tři výše jmenované body patří i do oblasti prevence šikany a kyberšikany ve škole.

10.2.2 Jednání prokazatelně nesouvisí s činností školy

Kyberšikana probíhá mimo školu, školní akce, nemá dopad do školního prostředí, narušení tohoto prostředí nehrozí. Škola nemůže udělovat kázeňské tresty. Avšak z hlediska povinnosti školy zabývat se kyberšikanou vždy, když se o ní dozví, musí kyberšikanu řešit v následujících bodech:

- Škola zajistí informace o tom, kterých jedinců a tříd se dopad kyberšikany týká.
- Ve třídách, které jsou kyberšikanou zasaženy, provede škola depistážní dotazník šikanování a sociometrické šetření.
- Sociometrické šetření provádí proškolený odborník.
- Dále škola postupuje dle zpracovaného krizového plánu.
- Škola informuje zákonné zástupce (popřípadě zletilé žáky) o možnostech, jak dále řešit kyberšikanu:
 - obrátit se na Policii ČR, orgán sociálně-právní ochrany dětí (u nezletilých), možnost podání žaloby k soudu,
 - obrátit se na specializovanou instituci (Linka bezpečí, Dětské krizové centrum, PPP).
- Škola informuje (se souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka nezletilého) zasažené žáky o postupu při řešení kyberšikany, zdůvodní, proč nebyly uděleny kázeňské tresty (případ byl předán k řešení policii, soudu).

⁵Depitáž šikany je vědomé, cílené, včasné vyhledávání šikanovaných nebo šikanujících ve vybraných skupinách, třídách.

11. Udělení trestů

V případě, že došlo k odhalení pachatele (pachatelů) kyberšikany, kteří jsou žáky školy, je nutné postupovat dle školského zákona, popř. dle školního řádu, a to s ohledem na klasifikaci závažnosti činů agresora (agresorů).

11.1 Klasifikace závažnosti činu

§ 31 odst. 3 školského zákona:

Zvláště hrubé opakované slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči zaměstnancům školy nebo školského zařízení nebo vůči ostatním žákům nebo studentům se vždy považují za závažné zaviněné porušení povinností stanovených tímto zákonem.

Výklad, podle, kterého by škola měla klasifikovat závažnost činu, je popsán v Pomůcce k nově zakotveným právům a povinnostem pedagogických pracovníků a k povinnému vyloučení žáka nebo studenta (dále jen PNZP).⁶

Na straně 6 jsou vymezeny povinnosti ředitele a vysvětlení, které činy se považují za závažné zaviněné porušení povinností stanovených školským zákonem.

- Ředitel školy musí sám vyhodnotit intenzitu závažnosti porušení povinnosti a okolnosti případu.
- Zvláště závažné zaviněné porušení školského zákona:

Ustanovení § 31 odst. 3 školského zákona bylo modifikováno takovým způsobem, aby jednání spočívající v opakovaných slovních a úmyslných fyzických útocích bylo považováno vždy za zvláště závažné zaviněné porušení zákona. Cílem zákona je tyto projevy eliminovat a stanovit přísný postup, pokud k takovým projevům dojde. Opakovanost útoků je nutné vykládat takovým způsobem, že se nejedná o nahodilý incident. Za zvláště závažné zaviněné porušení je třeba považovat takové útoky, které jsou zvláště hrubé. Za zvláště závažné zaviněné porušení je tedy nutné považovat útoky s určitou intenzitou. Zcela jistě nepůjde o drobné ať již fyzické či slovní potyčky. Intenzitu danou zákonem tak bude naplňovat například dlouhodobější cílená šikana. Za zvláště závažné zaviněné porušení je třeba považovat i jiné činy, než uvedené v odstavci 3, avšak pouze takové činy, které mají obdobnou intenzitu jako činy uvedené v odstavci 3.

⁶ <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/pomucka-k-nove-zakotvenym-pravum-a-povinnostem-pedagogickych>

Dále jsou v PNZP uvedeny praktické příklady, které mohou řediteli pomoci s klasifikací závažnosti činu. Příklady se zpravidla zabývají zvláště závažným zaviněným porušením zákona, není zde přímo řešena kyberšikana, ale jednotlivé případy jsou návodné a dají se na oblast kyberšikany aplikovat.

Při prokázání zvláště závažného porušení školského zákona žákem plnícím povinnou školní docházku, nebo v případě kdy se jedná o dítě umístěné v zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy (diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav) nebo ve středisku výchovné péče, není možné žáka ze školy vyloučit. Přesto zde bude platit:

Ředitel školy musí sám vyhodnotit intenzitu závažnosti porušení povinnosti a okolnosti případu.

12. Právní odpovědnost školy

12.1 Ohlašovací povinnost školy⁷

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).
- Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní

⁷ Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, str.

zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyznění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

13. Úskalí spojená s řešením kyberšikany

Samotné rozpoznání oběti kyberšikany je obtížné, oběť se může stydět, může jí činit problémy svěřit se svou situací, žák často nerozpozná hranici, kdy se o kyberšikanu jedná a kdy ne. Řešení kyberšikany závisí, ve velké míře, na důvěře žáka a zákonného zástupce ve školu.

V případě, že byla kyberšikana prokázána je pro školu nesnadné:

- Zajištění rychlé ochrany oběti (ke kyberšikaně dochází na veřejných fórech, diskusních profilech). Odstranění materiálů z internetu a zabránění tak dalšímu šíření není ve většině případů rychlý proces.
- Zajištění dostatečného počtu svědků. Účastníci i publikum jsou velmi často anonymní, je obtížné rozpoznat, kdo má o šíření kyberšikany povědomí.
- Vystopování útočníka, ten mnohdy používá přezdívku, falešný profil, identitu někoho jiného.

Závěr

Většina z nás je každodenním uživatelem internetu, e-mailu, sociálních sítí, mobilního telefonu. Mnozí uživatelé ICT technologií se chovají ke své internetové stopě nezodpovědně, neuvědomují si následky, které pro ně jejich „virtuální“ život může mít v reálném životě, v práci či při získávání nového zaměstnání.

Agresori, již z podstaty svého patologického chování, své snahy o šikanu oběti v kyberprostoru nezanechají. Útokům agresorů nelze zabránit, je však možné, a to především v prostředí škol, vytvářet informované klima, zajišťovat kvalitní kybernetické a právní povědomí žáků, učitelů a zákonných zástupců žáků.

Pokud bude škola prevenci v oblasti kyberšikany uskutečňovat soustavně, správně a vhodnými prostředky, je schopna přispět k omezování projevů kyberšikany, kterou páchají žáci školy a účinně pomáhat obětem kyberšikany při řešení problematice situace.

Ing. Pavla Kopeluková
ředitelka školy